

T.a.v. wethouder onderwijs, buitenruimte en sport
De heer H. Bredemeijer
Postbus 12 600
2500 DJ Den Haag

Datum: 19 april 2021
Advies: breng ADO terug in het sportpark Zuiderpark - het sporthart van Den Haag

Geachte heer Bredemeijer,

Met deze brief gaat de Adviesraad voor Sport in op uw verzoek om onze zienswijze te geven hoe een vestiging van ADO in het Zuiderpark mogelijk is. Met ADO wordt in deze brief bedoeld: alles wat ADO¹ heet.

De Adviesraad voor Sport koestert al langer de wens om de betaalde voetbalafdeling van ADO op het trainingscomplex in het Zuiderpark terug te brengen. Alsook het toevoegen van de trainingen en wedstrijden van de ADO Vrouwen. Het is één van de aanbevelingen uit ons Sportmanifest 2018-2022.

In 2019 schreef onze raad de toenmalige sportwethouders De Mos en Parbhudayal aan om het Zuiderpark-scenario mee te nemen in de gemeentelijke verkenning. Dit betrof een onderzoek naar de mogelijkheden om de betaald voetbal organisatie te verplaatsen vanuit het stadion naar een alternatieve locatie elders in de stad.

Inmiddels is de casus realiteit. Vorig jaar stond de NV ADO, versneld door covid-19, voor de uitdaging om een nieuwe trainingslocatie te vinden. In onze optiek, liet het college de beslissing voor het vinden van een trainingslocatie te vrijblijvend over aan de NV ADO. Juist omdat het college dit heeft benoemd in het college-akkoord 'Samen stad maken'².

De ADO directie heeft sinds de start van het voetbalseizoen 2020-2021 een alternatief gevonden in Rijswijk. De club heeft de uitgestoken hand van een ondernemer en de gemeente Rijswijk aangenomen om tot 2022 gebruik te maken van de faciliteiten op het Prinses Irene Sportpark.

ADO is onlosmakelijk verbonden met Den Haag. ADO is daarmee van sportieve, sociale, maatschappelijke en economische waarde voor vele Haagse inwoners, bedrijven en (sport)organisaties. De gemeente heeft in de afgelopen decennia al veel geïnvesteerd in de Haagse voetbalclub. Op basis daarvan zou er veel aan gelegen moeten zijn om ADO binnen de gemeentegrenzen te houden. Als onderneming heeft ADO uiteraard een vrije keuze, maar de gevolgen van deze keuze zijn groter dan alleen de verhuizing naar een trainingslocatie buiten de stad. In optiek van de Adviesraad voor Sport kan ADO meer betekenen voor de stad in het algemeen en voor Den Haag Zuidwest in het bijzonder. Dit standpunt wordt later toegelicht.

Instituut ADO

Het Zuiderpark is de bakermat van ADO. Nog altijd is de club verbonden aan het Zuider(sport)park doordat het opleidingscomplex De Aftrap in het park gelegen is. Het doet velen blijvend herinneren aan de tijd dat de betaalde voetbalorganisatie trainde en wedstrijden speelde in het Zuiderpark stadion. Het is mede vanuit deze warme herinneringen dat de adviesraad een terugkeer van ADO naar het park aanbeveelt.

¹ ADO: alle voetbal van de jongens en meisjes, vrouwen en mannen, ondergebracht in de entiteiten: NV ADO (heren), HFC ADO Den Haag (jongens), Stichting ADO Vrouwen (dames en meisjes). De Stichting ADO in de Maatschappij is er om sport te verbinden met de samenleving.

² Bijlage_Samen_voor_de_stad_coalitieakkoord_2019_2022 (raadsinformatie.nl); pagina 36

Dat de wens van de adviesraad breder gedragen wordt, blijkt uit de passage in het meerjarenplan³ van de NV ADO en de gesprekken die wij hebben gevoerd. Door de bestuursleden van de afzonderlijke entiteiten NV ADO, HFC ADO, Stichting ADO Vrouwen en Stichting ADO in de Maatschappij is onomstreden de ambitie uitgesproken om zich in het Zuiderpark te vestigen met hun sportieve activiteiten.

Wensbeeld

Alvorens in te gaan op de bevindingen en de aanbevelingen nader toe te lichten, volgt hieronder eerst een wensbeeld. Een beeld als een wenkend perspectief; zoals de Adviesraad voor Sport dit voor ogen heeft.

SPORTPARK ZUIDERPARK: SPORTHART VAN DEN HAAG

Je hoort het en je ziet het al als je het park vanaf de Melis Stokelaan komt aanlopen: dáár, in het Zuiderpark, daar gebeurt het. Alsof je door een magneet wordt getrokken, zo voelt het. De brede weg brengt je naar de sportvelden waar een training van de profs door bewoners uit de wijk wordt aanschouwd. De meiden en jongens van ADO trainen er vanmiddag. Op deze ochtend maken leerlingen van Scholengroep Den Haag Zuid-West en studenten gebruik van de naastgelegen (kunst)grasvelden. Achterin op het terrein vindt de praktijkles plaats van de trainerscursussen voor voetbal, hockey en handbal. Een groepje wijkbewoners traint onder leiding van de buurtsportcoach.

Natuurlijk heb je altijd al genoten van het sportpark. Maar de nieuw gebouwde tribune met kleedkamers en ruimtes voor de staf van ADO-heren en ADO-vrouwen met een rooftop-restaurant, maken de (sport)beleving nog groter. Je haalt er een koffie-to-go en tuurt op het hoofdveld. Een prachtige groene oase. Daar vinden wekelijks de thuiswedstrijden plaats van de ADO-vrouwen, de jeugdelftallen en het selectieteam van de amateur vereniging.

Je wandelt verder. Ook vandaag is er weer volop bedrijvigheid in het park. Naast de sportvelden, ligt de Sportcampus te schitteren in de zon. Het imposante gebouw is de thuishal van de topploegen basketbal, beachvolleybal, korfbal, judo en taekwondo. Onder de naam The Hague Royals inspireren zij de jeugdteams. De campus is een ideale sportstudielocatie. Studentwoningen liggen op steenworp afstand. Met een topsportpas kunnen de jeugdspelers – van 8 tot 18 jaar - gebruik maken van de vele studieruimtes in de campus.

Het is woensdagochtend en druk, gezellig druk. Groepjes studenten lopen en fietsen via de rondweg naar de Sportcampus. Kinderen rennen bij de campus naar binnen. Misschien zijn ze op weg naar het Sportloket? Daar wordt dagelijks bijgehouden welke activiteiten er in Sportpark Zuiderpark plaatsvinden. Je kunt je er aanmelden om nog op diezelfde dag met buurtsportcoaches en sportbegeleiders je favoriete beweeg- en sport activiteiten uit te kiezen. Voor jong en oud.

³ <https://adodenhaag.nl/nl/nieuws/laatste-nieuws/overig/8332-meerjarenplan-gepresenteerd-natuurgras-ado-den-haag-park-en-meer>

*Daar! Er zijn al lessen begonnen. In de schaduw van de Sportcampus traint een groepje vrouwen op beatmuziek. Op de atletiekbaan oefenen studenten hun looptechniek, afgewisseld met kogelstoten en verspringen. Het theater in het park is een populaire locatie voor de vele (street)dans activiteiten. Op het gras kletsen ouders bij, terwijl hun kinderen achter elkaar aan rennen. Een groepje jonge gasten speelt een potje 3x3 basketbal op het rolhockey-terrein. Bij de skatebaan begeleidt een trainer skaters met tips voor gave en spannende stunts. Op de rondweg krioelt het van joggers, skaters, wandelaars en fietsers. Valide en minder-valide sporters. Dit is wat ze bedoelden met **Sporthart Zuiderpark**, hoor je jezelf denken.*

Terwijl je verder wandelt, zie je het. Recht voor je verrijst een sport-skills garden. Daar kunnen binnenkort wijkbewoners trainen en bewegen onder begeleiding van studenten. Een prachtig voorbeeld waar sport, studie en onderzoek samenkomen. Samen met de lectoren, het Sportlab en de Mobiliteet vinden er sport- en beweegonderzoeken plaats en technische ondersteuning voor valide en minder-valide sporters.

Een skateboarder passeert je, maar je hebt het niet helemaal door. Je blik is gericht op de entree van het park. Vorige week vond op het park nog een internationaal sportcongres plaats. Het Sportpark Zuiderpark is toonaangevend door het concept bewegen en sport als 'één grote beleving' door te voeren. Bij alle horecapunten in het park geniet je van een gezond menu. Het sporthotel, gelegen aan de rand van het park, wordt gerund door wijkbewoners. Er is ook een restaurant. Vanavond ga jij er weer genieten van een heerlijk gezonde maaltijd.

Van een afstandje voelde je het al, maar hier, in het Zuiderpark, ervaar je het pas echt. Dit is de plek waar Den Haag Zuidwest b(l)oeit.

Het is dit beeld dat leden van de adviesraad inspireert. Het heeft een aantal leden in beweging gezet om een werkgroep te vormen en met stakeholders in gesprek te gaan over dit beeld. Het bureauonderzoek (in december 2020) en de interviews (januari tot en met april 2021) leverden de werkgroep inzichten op over de unieke kans, de eventuele hobbels en toekomstige keuzes.

Bevindingen

Voor het opstellen van dit advies is er gesproken met direct betrokkenen en experts⁴. Op basis van deze gesprekken en de aangeleverde informatie concludeert de adviesraad dat de terugkeer van ADO naar het Zuiderpark staat voor vier uitdagingen:

- ❶ ADO is mede initiatiefnemer en verantwoordelijk, maar het ontbreekt aan één organisatie. Er zijn binnen het ADO-instituut verschillende organisaties waardoor het (nog) aan éénduidig beleid, slagkracht en visie ontbreekt.
- ❷ De gemeente dient de regie te pakken als het gaat om de visievorming van het Sportpark Zuiderpark en het initiatief te nemen om dit te realiseren. Eenduidige aansturing is nodig om de vele partijen die hierbij betrokken zijn, in hun eigen kracht en verantwoordelijkheid, op één lijn te krijgen en te houden.
- ❸ Er is in de huidige situatie van Sportpark Zuiderpark sprake van suboptimaal gebruik van de veldcapaciteit. Daarnaast is er onvoldoende capaciteit om ADO te huisvesten.

⁴ Zie bijlage: overzicht met gesprekspartners en informatiebronnen

④ Sportpark Zuiderpark maakt onderdeel uit van de Den Haag Zuidwest ontwikkeling, maar er is nog onvoldoende samenhang tussen de sportieve voorzieningen in het park, de (onderwijs) organisaties in de Sportcampus en de wijken in Den Haag Zuidwest.

De geplande ingrijpende gebiedsontwikkeling van Den Haag Zuidwest biedt, in optiek van de adviesraad, de mogelijkheid een Haags topsport icoon aan het gebied toe te voegen. De sportieve voorzieningen van sportpark Zuiderpark, samen met de Sportcampus en het uitgestrekte groen van het park vormen een sportief hart. Voor de stad in het algemeen en voor de bewoners in Zuidwest in het bijzonder. Door de activiteiten van de ADO organisatie toe te voegen aan het sportieve hart, creëer je een sportpark dat aanzet tot bewegen, een omgeving die inspireert om te sporten en bereik je méér dan alleen sport. Sport is immers een voordelig en effectief middel om gezondheid, participatie en talentontwikkeling te bevorderen in de omliggende wijken. Deze inzichten hebben de adviesraad ertoe bewogen om te komen met de onderstaande aanbevelingen. Samengevat luiden deze als volgt:

1. Ontwikkel een sportvisie voor Sportpark Zuiderpark als onderdeel van Den Haag Zuidwest
2. Stel een sociaal-maatschappelijk en –economisch programma op met ADO als aanjager
3. Zet ADO in als vliegwiel voor de positionering van de Sportcampus als kenniscentrum
4. Maak (snel) een duidelijke keuze voor het ruimtelijke scenario
5. Neem de regie en faciliteer het proces
6. Investeer in het sporthart Zuiderpark

Aanbevelingen

1. *Ontwikkel een sportvisie voor Sportpark Zuiderpark als onderdeel van Den Haag Zuidwest*

Den Haag Zuidwest is volop in ontwikkeling. Het is momenteel één van de gebieden die door uw college is benoemd tot herontwikkelingsgebied. Met de herinrichting van de wijken Moerwijk, Morgenstond, Bouwlust en Vrederust en een vernieuwing van het woonaanbod moet het voor Den Haag Zuidwest verbetering brengen op het gebied van wonen, leven en werken⁵. Om dit proces te ondersteunen is sport ingezet als middel via het project Haags Sportkwartier⁶. Een project dat de Adviesraad voor Sport van harte toejuicht. Het Haags Sportkwartier benadrukt én bevestigt dat sport méér is dan het leveren van sportieve prestaties. Sport - in al zijn facetten – levert ook een bijdrage aan de sociaal-maatschappelijke uitdagingen van een stad. Met bewegen en sport bereik je óók: samenwerking, verbroedering, plezier, trots en zelfvertrouwen met als gevolg positieve effecten op het gebied van leervermogen, een gezondere leefstijl en sociale cohesie.

Het is dan ook dit doel in Den Haag Zuidwest waar het hart van de Adviesraad voor Sport sneller van gaat kloppen! Met 70.000 inwoners geniet Den Haag Zuidwest van prachtige sportvelden, kleinschalige sportlocaties en het groene Zuiderpark. Dat biedt voor vele wijkbewoners de mogelijkheid om te joggen, te wandelen, te fietsen of te skaten. Desondanks blijkt uit statistieken dat de helft van de inwoners in dit stadsdeel niet of te weinig beweegt⁷. In vergelijking met de rest van de stad is de levensverwachting van de inwoners in Den Haag Zuidwest ruim 10 jaar⁸ lager dan in andere delen van de stad. Onder andere culturele en financiële problemen werpen drempels op voor een gezonde leefstijl.

⁵ https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/7348270/1/RIS301876_bijlage_1_Startdocument_Regiodeal_Den_Haag_Zuid-West

⁶ https://zuidwestopznbest.denhaag.nl/wp-content/uploads/2021/02/Regio_Deal_Den_Haag_Zuidwest.pdf

⁷ Den Haag in cijfers; maart 2021

⁸ <https://gezondheidsmonitor.ggdhaaglanden.nl/gemeenten/den-haag/themas/levensverwachting-en-sterfte/gezonde-levensverwachting/>

Hier liggen enorme uitdagingen. Uitdagingen die u ook als wethouder sport aangaat met het Haags Sportkwartier en alle reeds betrokken sportverenigingen, de Haagse Hogeschool, de wijkorganisaties, bedrijven en scholen. Een extra toevoeging aan het gebied – een aansprekend topsportorganisatie als ADO met de topteamen heren én vrouwen – kan in onze optiek als katalysator van het Haags Sportkwartier werken.

De adviesraad roept het college op de herontwikkeling van Zuidwest aan te grijpen om een integrale sportvisie voor Sportpark Zuiderpark te formuleren. Formuleer helder wat de gemeente wil en kan realiseren met de (buiten)sportvoorzieningen in het Zuiderpark. Maak dit onderdeel van de gebiedsvisie Den Haag Zuidwest. Daarmee ontstaat een duidelijke richting aan deze integrale ruimtelijke opgave. Toets alle bestaande en nieuwe sportieve voorzieningen en initiatieven aan deze visie. Onder sportvoorzieningen wordt hier verstaan: Sportcampus Zuiderpark en de buitensportvoorzieningen (waaronder de velden van WIK, HDV, ADO HFC, HPSV en de Haagse Hogeschool, het terrein van Atletiekvereniging Sparta, rolschaatsbaan van E.H.R.C Marathon en zwembad Zuiderpark).

De Adviesraad voor Sport pleit voor een gemeentelijke politiek-bestuurlijke visie, waarin de gemeente zich expliciet en publiekelijk uitspreekt voor de ontwikkeling van het Sportpark Zuiderpark in samenhang met de doelstellingen voor Den Haag Zuidwest.

2. Stel een sociaal-maatschappelijk en -economisch programma op met ADO als aanjager

De adviesraad ziet een duidelijke maatschappelijke meerwaarde in de vestiging van ADO op het Sportpark Zuiderpark. De toevoeging van een topsport icoon aan het Zuiderpark is een aanjager voor de initiatieven die er reeds plaatsvinden via het project Haags Sportkwartier.

Bij het Haags Sportkwartier zijn veel partners betrokken waaronder de gemeente, tientallen sportverenigingen, het (lokale) bedrijfsleven, de sportopleidingen van de Haagse Hogeschool en het ROC Mondriaan, Scholengroep Den Haag Zuid-West en de wetenschap (diverse lectoraten vanuit de Haagse Hogeschool). Met ADO aan boord kan de samenwerking mét en tussen al deze partners nog meer versterkt worden. Het draagt bij aan het continueren van een duurzame samenwerking. Daarmee kan het Haags Sportkwartier nog meer inspireren. Dit kan door ADO in te zetten als een katalysator achter de vernieuwing en ontwikkeling van Zuidwest.

ADO is op-en-top Haags. De maatschappelijk impact is aanzienlijk als de hoogst spelende voetbalclub van de stad zich midden in het Zuiderpark vestigt. Het zien van prof voetballers om de hoek inspireert, nodigt uit en brengt bewoners in beweging, ongeacht jong of oud, valide of invalide. Dit is onlangs bevestigd door de adviesorganisatie PWC in een publicatie over de maatschappelijke impact van betaald voetbal⁹. Door meer zichtbaar te zijn, is ADO in staat om een breed publiek aan te spreken. De aanwezigheid van voetballers – mannen en vrouwen - zorgt voor deze impuls. Het stimuleert sociale cohesie. Het levert bewoners in Zuidwest perspectief en motiveert mensen om hun talenten te ontwikkelen¹⁰.

De adviesraad ziet hier een actieve rol weggelegd voor ADO in initiatieven zoals:

- het vergroten van de sportparticipatie door activiteiten te organiseren in de omliggende wijken en dicht bij de mensen, bijv. voetbal clinics, fittesten, gezondheidsprogramma's. Om zo de drempel om te gaan bewegen te verlagen;

⁹ Onderzoek: betaald voetbal geeft plezier, verbindt en draagt 2 miljard euro bij | KNVB

¹⁰ Sociaal-maatschappelijke impact van voetbalclubs, Februari 2015 - AGORA Magazine 31(1):16

- het opzetten van (extra) beweegprogramma's op basisscholen in Den Haag Zuidwest om sport- en beweeg activiteiten aan te bieden die zich richten op het verminderen van taalachterstanden van basisschoolleerlingen en het verlenen van hulp aan schoolverlaters;
- het samenwerken met de sportopleidingen in de Sportcampus om studenten te betrekken bij trainingen en innovatie (nieuwe producten, nieuwe activiteiten) om met sport te experimenteren;
- het optrekken met lokale maatschappelijke organisaties om vereenzaming van ouderen tegen te gaan;
- het overbrengen van waarden en normen, omgangsvormen en diversiteit via de universele taal van sport en via de inspiratie van topvoetbal.
- het ondersteunen van voetbalclubs in Zuidwest in het delen van kennis over sportinhoudelijke en -bestuurlijke thema's.

Stichting ADO in de Maatschappij¹¹ heeft als missie om met de aantrekkingskracht en het bindend vermogen van ADO Den Haag andere maatschappelijke organisaties te ondersteunen op thema's als gezondheid, participatie en educatie. In onze optiek kan de stichting met een verbreding en verruiming van het huidige aanbod hierin een grotere bijdrage leveren. De inspiratie van rolmodellen uit het voetbal, brengen de waarden en normen van sport in de wijken. Een programma met structureel aanbod kan de sociale samenhang in de wijken verhogen, sociaal isolement doorbreken en daarmee een bijdrage leveren aan het verbeteren van de leefbaarheid van Den Haag Zuidwest. Om extra aanbod te realiseren en de kwaliteit te borgen, dient de uitvoeringsorganisatie versterkt te worden in organisatiekracht en financiën.

Ook voor het lokale bedrijfsleven kan de komst van ADO als aanjager dienen. Zet ADO in op onderdelen in het economische programma van de Regiodeal Den Haag Zuidwest. De vestiging van ADO in het Zuiderpark kan de relevante stakeholders (gemeente, wetenschap, onderwijs, bedrijfsleven en sport) samenbrengen op basis van de thema's: activeren, leren, werken.

Betrek ADO onder meer bij bestaande projecten zoals Skills in de stad en het Wijkleerbedrijf¹² om extra stage- en baankansen te realiseren en zet ADO in om nieuwe type ondernemingen en startups aan te trekken. Zo groeit de markt op het gebied van sport en gezonde leefstijl snel. Denk aan apps, meetapparatuur, nieuwe sportvormen en -attributen en voedingssupplementen. Deze trend wordt versterkt door demografische- (vergrijzing) en technologische ontwikkelingen. Hier liggen kansen voor ondernemers in Den Haag (Zuidwest) en voor startups van studenten aan de Haagse onderwijsinstellingen, die kunnen bijdragen aan het versterken van de wijk economie.

Om de effecten van de komst van ADO naar het Zuiderpark in beeld te brengen, is het aan te bevelen om de maatschappelijke effecten te monitoren. Betrek hierbij ook of de leefbaarheid in de omliggende wijken toeneemt, hoeveel werkgelegenheid de ontwikkeling oplevert en of er meer mensen gaan sporten. De monitoring geeft inzicht en biedt de mogelijkheid om bij te sturen op de gewenste effecten van de investering.

Maak afspraken over de rol en verantwoordelijkheid van ADO in een sociaal-maatschappelijk en economisch programma als onderdeel in de ontwikkeling van Den Haag Zuidwest. Spreek gezamenlijk af hoe ADO het voortouw kan nemen om met hun topsport activiteiten een aanjaagfunctie te vervullen in de ontwikkeling van het bedrijfsleven en voor de mensen in de wijken rond het Zuiderpark.

¹¹ <https://adodenhaag.nl/nl/maatschappelijk/organisatie/missie>

¹² [RIS305635 Selectie 2e tranche projecten Regiodeal Den Haag Zuidwest \(raadsinformatie.nl\)](#)

3. Zet ADO in als vliegwiel voor de positionering van de campus als kenniscentrum

Met de vestiging van de betaalde voetbalorganisatie en ADO Vrouwen is het mogelijk om meer samenwerking en verbinding te organiseren met de instellingen die reeds in de Sportcampus en op het Sportpark Zuiderpark gevestigd zijn.

De campus is een uniek complex dat beschikt over een potentieel aan kennis en innovatie, een (top)sportnetwerk met Den Haag Topsport, Team NL Centrum Metropool, Stichting Werkgever Sportclubs Den Haag, Beach Team Holland, de Bosan Turnacademie, sportmedische faciliteiten en de onderzoeksmogelijkheden via de diverse lectoraten¹³ en de inzet van honderden studenten.

Hoe geweldig is het voor studenten van de sportopleidingen van het ROC Mondriaan en de Haagse Hogeschool om, naast de huidige bezetting, nóg meer professionele sporters te zien trainen en (meer) met hen samen te werken. De toevoeging van ADO biedt de voetballende en studerende topsporters en -talenten bij het ROC Mondriaan of bij de Haagse Hogeschool, bovendien de unieke kans om training en school optimaal te combineren.

Er zijn met het Haags Sportkwartier initiatieven gestart om, met de Sportcampus als middelpunt, via beweeglabs meer mensen in beweging te brengen. Het ontbreekt de Sportcampus echter nog om een open, transparante en laagdrempelige verbinding met de wijk¹⁴ te leggen. Bewoners uit omliggende wijken ervaren de Sportcampus als een gesloten geheel.

Overzicht huidige indeling Sportpark Zuiderpark

¹³ <https://www.dehaagsehogeschool.nl/onderzoek/lectoraten>

¹⁴ <https://www.platformstad.nl/tegengaan-segregatie-vraagt-lef-en-politieke-keuzes/>

Het huidige sportpark beschikt over 8 voetbalvelden, waarop nu het voetbal opleidingscentrum van HFC ADO (12 teams) en amateurverenigingen WIK (28 teams) en HDV (10 teams) de voetbalbespeling bepalen. De atletiekbaan van AV Sparta (800 leden), de rolschaatsbaan van E.H.R.C. Marathon (ca. 150 leden) en het zwembad Zuiderpark zijn gehuisvest op de flanken van het sportieve deel van het park.

In de optiek van de adviesraad kan én moet de bezetting van de (buiten)sportvoorzieningen beter benut worden: meer gebruik overdag, meer spreiding, meer diversiteit. Te vaak liggen de voorzieningen, ook de voetbalvelden, er ongebruikt bij. Dit terwijl de kwetsbare groepen die extra beweging kunnen gebruiken, binnen handbereik wonen.

Stimuleer het oprichten van een organisatievorm met partners die in de Sportcampus gevestigd zijn en formuleer gezamenlijk prestatieafspraken. Door de onderlinge samenwerking op de campus te intensiveren en kennis te ontsluiten bereik je meer reuring, cross-overs en nieuwe netwerken. Betrek de omliggende wijken bij het aanbod van de verschillende beweeg- en sportactiviteiten. Dit draagt ook bij aan een betere benutting van de voorzieningen. De adviesraad ziet hierin kansen voor:

- het inzetten van buurtsportcoaches, sportonderzoekers en -marketeers om samen met bewoners in Den Haag Zuidwest de ideale sportief- en beweegvriendelijke omgeving in kaart te brengen. Trek met studenten erop uit om in gesprek te gaan met kinderen, jeugd, ouderen over wat zij willen zien in hun wijk.
- het ondersteunen en adviseren in het opzetten van satellietclubs die via een omni-vereniging in Zuidwest sporten organiseren, zoals bijv. korfbal, handbal, judo, volleybal.
- het faciliteren, organiseren en bereikbaar maken van outdoor sporten in het park door de inzet van studenten of sportcoördinatoren, waaronder urban sports, gym, walking football, hockey.
- het bouwen aan communities met de Sportcampus als thuisbasis. Communities voor topsport: waar mensen bij willen horen en voor breedtesport waar mensen aan deel kunnen nemen. ADO in de Maatschappij kan een actieve rol vervullen als het gaat om het opzetten en faciliteren van een community hub in Den Haag Zuidwest, met het Zuiderpark als 'huiskamer'.
- het versterken van de rol voor voetbalvereniging WIK in de verbinding tussen het Sportpark Zuiderpark en de omliggende wijken, bijvoorbeeld met een buurthuis van de toekomst-concept, het faciliteren van meisjesvoetbal.
- het opzetten van programma's voor bewegen, sport en voeding op de basisscholen in Zuidwest. Bijv. Door de inzet van studenten op een basisschool waar in het hele gebouw sporttoestellen staan. Of een school waar de gymzaal centraal staat. Met begeleiding en onderzoek brengen de studenten enthousiasme en kennis over aan de kinderen. Het is wetenschappelijk bewezen dat sport, bewegen, muziek en dans de ontwikkeling van cognitieve vaardigheden stimuleert. Sportende kinderen blijven vaker ook op volwassen leeftijd actieve sporters.
- het samenbrengen van studenten met het bedrijfsleven en de wetenschap. Dit creëert kansen voor nieuwe ontwikkelingen. Leren, werken en ondernemen vanuit de campus in samenwerking met de wetenschap, het bedrijfsleven én het onderwijs biedt de mogelijkheid om concepten direct in de praktijk te testen. Het lectoraat technologie voor bewegen en sporten is hiervoor een geschikt startpunt.

Nergens anders in de stad is de verbondenheid tussen (top)sport, onderwijs en praktijk zo tastbaar als in het Zuiderpark. Met 1500 studenten van de sportopleidingen op zowel mbo- als hbo-niveau kunnen

vele bewoners bereikt worden door met ze in gesprek te gaan, door ze in beweging te brengen, door onderzoeken op te starten om sportmotieven te achterhalen en perspectief te bieden. De betrokkenheid van de Haagse Hogeschool in het Living Lab Haags Sportkwartier is een voorbeeld van de potentie die schuilt in het bundelen van deze krachten.

De adviesraad adviseert de kracht van de combinatie tussen sport, onderwijs en onderzoek die in de Sportcampus samenkomt te benutten en te versterken door ADO op het complex toe te voegen. Stimuleer de betrokken organisaties om een organisatievorm op te zetten met prestatieafspraken, die gericht zijn op kennisdeling, innovatie en het activeren van het Sportpark Zuiderpark en Den Haag Zuidwest.

4. Maak snel een duidelijke keuze voor het ruimtelijke scenario

De NV ADO huist nu buiten de gemeentegrenzen met een contractduur tot de zomer 2022. Het is om deze reden van groot belang dat het stadsbestuur zich realiseert dat besluitvaardigheid rondom ADO op korte termijn essentieel is. Op basis van het voorgaande is de Adviesraad voor Sport van mening dat het scenario: *Sportpark Zuiderpark geschikt maken voor alle ADO activiteiten* prevaleert.

Dit scenario omvat:

- het verruimen en herinrichten van het Sportpark Zuiderpark om ruimte te creëren voor de sportvelden voor ADO betaald voetbal afdeling inclusief bijbehorende faciliteiten;
- het verruimen en herinrichten van het Sportpark Zuiderpark om een geschikte wedstrijdaccommodatie te realiseren inclusief publiekscapaciteit voor de ADO vrouwen;
- het verplaatsen van voetbalvereniging HDV naar een accommodatie buiten het Zuiderpark om een herinrichting mogelijk te maken¹⁵;
- het versterken van het sportief hart in Den Haag Zuidwest door het toevoegen van topsport icoon ADO inclusief een sociaal-maatschappelijk en -economisch programma;
- het versterken van de rol voor voetbalvereniging WIK in de verbinding tussen Sportpark Zuiderpark en de omliggende wijken, met een buurthuis van de toekomst-concept en het faciliteren van meisjesvoetbal;
- Het intensiveren en verbeteren van de samenwerking tussen de sportopleidingen, de gemeente en de sportorganisaties in de Sportcampus en op het Sportpark Zuiderpark.

De adviesraad stelt voor om een masterplan op te stellen dat richting geeft aan de inhoud en het proces. Maak met het plan een duidelijke keuze en committeer betrokken partijen. Bij topsport staat de professie voorop; in de recreatiesport veelal het plezier. Ontwikkel en organiseer de inrichting van het sportpark zodanig dat top- en breedtesport afzonderlijk van elkaar goed kunnen floreren. Ga en blijf in gesprek met de organisatie(s) die als gevolg van deze keuze niet binnen de planontwikkelingen vallen. Ga met deze organisaties in gesprek over de toekomst: wat kun je? Wat wil je? En wat doe je daar aan?

Stel een plan op dat duidelijkheid geeft aan alle betrokkenen over de richting en het proces. Committeer betrokken partijen en focus op het versterken van de samenwerking om een efficiënt(er) gebruik van de sportaccommodaties te realiseren met een zo groot mogelijk effect voor Den Haag Zuidwest.

¹⁵ In gesprek met het bestuur van HDV over de toekomst (17 februari 2021): "Wij zijn eventueel wel bereid na te denken over een alternatieve locatie mits de randvoorwaarden goed geregeld worden".

5. *Neem de regie en faciliteer het proces*

Voetbal leeft. Voetbal inspireert. Voetbal verbindt. De gemeente Den Haag kan samen met de hoogst spelende voetbalorganisatie in zijn stad meer bereiken. Voetbal en daarmee live-entertainment zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het geeft reuring aan de stad, het levert helden op en het inspireert. De historische, emotionele, sportieve en maatschappelijke effecten voor de inwoners, bedrijven en imago zijn van dien aard dat Den Haag dit moet omarmen.

ADO heeft als hoofdrolspeler een eigen verantwoordelijkheid. ADO doet er goed aan om het initiatief te nemen in de doelstellingen die het wil bereiken en de effecten welke ADO kan realiseren voor de topsportafdeling, het sportpark Zuiderpark én de bewoners in Den Haag Zuidwest. De gemeente zou ADO kunnen stimuleren om een aparte projectorganisatie op te zetten, die als kartrekker, de verhuizing van ADO en de daarbij behorende voorbereidingen kan begeleiden.

De ADO organisatie is echter in veel entiteiten opgesplitst. Het heeft de voorkeur om de samenwerking tussen de verschillen ADO-entiteiten te intensiveren en te versnellen. Dit om de afstemming en besluitvorming in het proces te vereenvoudigen.

De gemeente zou er veel aan gelegen zijn om gelijkwaardig en in samenspraak met ADO op te trekken. ADO en de gemeente hebben in het proces een eigen verantwoordelijkheid, maar dragen, in onze optiek, een gezamenlijk belang. De adviesraad pleit ervoor om nu de regie te voeren, het proces te (laten) begeleiden en elkaar op te zoeken op de gezamenlijke belangen. Investeer wederzijds in de samenwerking.

De adviesraad pleit voor een gelijkwaardige samenwerking tussen de gemeente en ADO en het formuleren van een gezamenlijke ambitie. Benoem bij beide organisaties een eenduidig aanspreekpunt die de organisaties vertegenwoordigt om de samenhang en continuïteit te borgen.

6. *Investeer in het sporthart Zuiderpark*

De Adviesraad voor Sport is zich er van bewust dat een financiële paragraaf vereist is voor een goede en gewogen discussie. Dat neemt niet weg dat dit begint met een heldere en duidelijke visie. Een stip op de horizon waarvoor draagvlak is, die richting geeft en perspectief biedt. In onze optiek moet dat het uitgangspunt zijn; alvorens gesproken kan worden over de financiële consequenties.

Uit de gesprekken die de adviesraad heeft gevoerd en de presentaties die door de NV ADO openbaar beschikbaar zijn gesteld is een investering van 2,5 mln. euro¹⁶ genoemd voor de aanpassingen aan het sportpark. Deze aanpassingen komen voort uit de KNVB-eisen die gesteld worden aan de organisatie van betaald voetbal en het realiseren van extra kleedkamers, een krachthonk, een publiekstribune en sportmedische ruimten. Aanvullend zijn er kostenposten voor het herinrichten van de velden en het uitplaatsen van betrokken voetbalvereniging(en).

Uit recent onderzoek blijkt dat de Social Return On Investment (SROI) van sport en bewegen in Nederland naar schatting 1 op 2,51 bedraagt¹⁷. Door nu te investeren in het faciliteren van de terugkeer van ADO naar het Zuiderpark, zullen op termijn de maatschappelijke baten – door de positieve effecten ervan voor de omliggende wijken, hun bewoners en hun jeugd - ruim 2,5 keer hoger zijn dan de investeringen die in het Zuiderpark worden gedaan.

Breng de verschillende ruimtelijke en financiële gevolgen in kaart. Betrek hierbij ook mogelijke investeerders om het plan financieel haalbaar te maken. Maak deelplannen en focus op wat eerst moet gebeuren.

¹⁶ Presentatie Road to 2023, december 2020.

¹⁷ <https://www.mulierinstituut.nl/actueel/geschatte-sroi-van-sport-en-bewegen-in-nederland-1-op-251/>

Recente ontwikkelingen c.q. randvoorwaarden

Met de 'thuiskomst' van ADO kan het sportpark zich ontwikkelen tot een community hub voor bewoners, sporters en professionals. Samen met de ADO jeugd kan de komst van ADO mannen en vrouwen een aanjager zijn voor de totale ontwikkeling en ambitie van Den Haag Zuidwest. De adviesraad benadrukt dat het advies een momentopname is. Het plaatst tevens de volgende ontwikkelingen en randvoorwaarden:

- Tijdens het proces van de totstandkoming van dit advies, is de adviesraad op de hoogte gesteld dat de NV ADO en Stichting ADO Vrouwen samen optrekken om beide onderdelen te integreren in de professionele organisatie. Er is een intentie uitgesproken om stap-voor-stap de activiteiten bij de NV onder te brengen. De Adviesraad voor Sport juicht dit voornemen toe.
- Bij het afronden van het onderliggend advies, heeft de adviesraad vernomen dat de huidige aandeelhouder de aandelen van de NV ADO wil verkopen. Het aantreden van een nieuwe aandeelhouder kan gevolgen hebben voor het toekomstbeleid van ADO en een mogelijke terugkeer naar het Zuiderpark.
- Bij de voorbereidingen van de planontwikkeling voor de Sportcampus in 2010, waren ook de onderdelen: parkeergarage, sportmedische faciliteiten en een sporthotel opgenomen. Het wegvallen van Vestia als investeerder heeft ertoe geleid dat deze onderdelen niet in de verdere planontwikkelingen zijn meegenomen. Met waardering voor de volhardende inzet van de overgebleven investeerders om destijds de campus te realiseren, ziet de adviesraad nog altijd het potentieel van deze faciliteiten voor het sportpark. Ons pleidooi: benader met deze brede blik de ADO-ontwikkeling en benut de kansen waar die zich voordoen (via initiatieven van particuliere marktpartijen).
- Het is door alle gesprekspartners benoemd, dat de parkeergelegenheid in en rondom het Zuiderpark geregeld tot problemen leidt. Het wegvallen van een parkeergarage werpt een schaduw over de bereikbaarheid van deze sportieve groene locatie. Een toevoeging van de betaald voetbal organisatie en ADO vrouwen zal de parkeerproblematiek verder laten toenemen. De adviesraad acht het raadzaam om dit parkeervraagstuk mee te nemen in de ontwikkelingsplannen. Het is nu of nooit. De potentie van zowel het park als recreatiegebied, de campus als evenementenlocatie, de buitensportvoorzieningen alsook de kwaliteit van de woonomgeving nemen toe als deze eenmalige forse investering genomen wordt.
- Zwembad Zuiderpark is al langer onderdeel in de verkenning naar een eventuele verruiming van het zwemwater. De vraag- en aanbodanalyse naar zwembaden¹⁸ laat zien dat Den Haag kampt met een tekort aan zwemwater, zo ook in het stadsdeel Den Haag Zuidwest. In het vinden van een passende oplossing, pleit de adviesraad ervoor om dit vraagstuk te betrekken bij de totaalontwikkeling van het Sportpark Zuiderpark.

De adviesraad heeft gesprekken gevoerd met de direct betrokken (sport)organisaties¹⁹, die gevestigd zijn op het sportpark. Voor een vervolgtraject is het wenselijk om de bewoners in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken, bijvoorbeeld via de Partnerraad en de commissie Zuiderpark. Daarnaast is het raadzaam ook met andere organisaties in het Zuiderpark het gesprek aan te gaan, waaronder zwembad Zuiderpark, Stoomgroep West Zuiderpark, AV Sparta, de E.H.R.C. Marathon, de horeca ondernemers, het indoor speelparadijs, het Zuiderparktheater. Door alle partijen in het Zuiderpark te betrekken en de herinrichting met een brede blik te benaderen, is het mogelijk om nieuwe perspectieven te creëren, (markt)partijen te ontmoeten c.q. te verleiden en om kansen te benutten. Dit alles om een duurzame herinrichting van het sportpark te realiseren met maximaal rendement voor het sportpark, Den Haag Zuidwest én de stad.

¹⁸ https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/6402613/1/RIS299542_bijlage

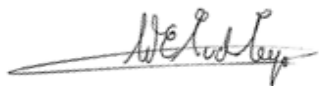
¹⁹ Zie bijlage: gesprekspartners en informatiebronnen

Conclusie

De Adviesraad voor Sport realiseert zich dat er een flinke inspanning en investering nodig is om uitvoering te geven aan dit advies. In onze optiek, sluit dit pleidooi naadloos aan bij de plannen van de Regiodeal voor Den Haag Zuidwest en de ambities uit het coalitieakkoord 'Samen voor de Stad'. Ook de bevindingen uit de gesprekken die de werkgroep heeft gevoerd, bevestigen de koers die de Adviesraad voor Sport voorziet voor ADO in het Zuiderpark.

De werkgroep spreekt haar dank uit aan alle gesprekspartners en waardeert het vertrouwen, de positieve en open sfeer waarin de interviews zijn gevoerd. Met deze brief hoopt de adviesraad u enkele handvatten te hebben aangereikt die ondersteunend zijn aan de gesprekken die u voert met ADO en andere partners. Aanbevelingen die aanzetten tot de totstandkoming van een sterke visie alsmede een nadere uitwerking van het plan om ADO terug te laten keren naar zijn bakermat en om het sporthart in het Zuiderpark tot bloei te laten komen.

Met vriendelijke groet,
namens de Adviesraad voor Sport,

Wendy van der Meijs
secretaris

John van den Berg
voorzitter

Bijlage: Gesprekspartners en informatiebronnen

De werkgroep van de Adviesraad voor Sport werd gevormd door:

John van den Berg (voorzitter)
Wendy van der Meijs (secretaris)
Ron Jansen
Kees Mol
Bart Volkerijk

De werkgroep bedankt alle gesprekspartners voor hun inbreng.

ADO in de Maatschappij:	Anton Nijboer (directeur) Tim Oosterheert
HFC ADO Den Haag:	Harm de Boer (voorzitter) Edwin Reijntjes Frans Leermakers
Haagse Hogeschool:	Lector Frank van Eekeren Lector Sanne de Vries Lector Monique Berger Senior onderzoeker Helmiën Rambaldo
Gemeente Den Haag:	Tom van Dijk Rene Baron Mei Lan Chung
NV ADO:	Mohammed Hamdi (algemeen directeur) Jachin Wildermans (financieel directeur)
Raad van Commissarissen:	Frans van Steenis (voorzitter)
Stichting ADO Vrouwen:	Kees Punt (voorzitter) Ryan Spencer Bart Caminada
Voetbal vereniging WIK:	Richard Lansink (voorzitter) Jan Verweij (voorzitter jeugdbestuur)
Voetbal vereniging HDV:	Rodney Schrauwen (voorzitter) Alex Pronk (wed. secretaris) Roberto van Elck (secretaris)

Verdere informatie in het advies is afkomstig van:

- ADO Den Haag
 - Bron: Presentatie Road to 2023, december 2020.
 - Bron: Meerjarenplan: natuurgras, ado den haag park en meer;
<https://adodenhaag.nl/nl/nieuws/laatste-nieuws/overig/8332-meerjarenplan-gepresenteerd-natuurgras-ado-den-haag-park-en-meer>
 - Bron: <https://adodenhaag.nl/nl/maatschappelijk/organisatie/missie>

- Agora, magazine voor sociaalruimtelijke vraagstukken
 - Bron: Sociaal-maatschappelijke impact van voetbalclubs, Februari 2015; AGORA Magazine 31(1):16,
 - <http://www.agora-magazine.nl/wp-content/uploads/2015/01/AGORA-2015-1-INTERVIEW.pdf>
- De Haagse Hogeschool
 - <https://www.dehaagsehogeschool.nl/onderzoek/lectoraten>
- Gemeente Den Haag
 - Bron: Coalitieakkoord 'Samen voor de Stad' 2019-2022
https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/6402613/1/RIS299542_bijlage
 - Bron: Selectie 2e tranche projecten Regiodeal Den Haag Zuidwest
https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/7348270/1/RIS301876_bijlage_1_Startdocument_Regiodeal_Den_Haag_Zuid-West
 - Bron: Den Haag in cijfers; maart 2021
 - Bron: Zuidwestopznbest
https://zuidwestopznbest.denhaag.nl/wp-content/uploads/2021/02/Regio_Deal_Den_Haag_Zuidwest.pdf
 - Bron: vraag en aanbodanalyse zwembaden, gemeente den haag, februari 2018
https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/6402613/1/RIS299542_bijlage
- KNVB
Bron: Onderzoek: betaald voetbal geeft plezier, verbindt en draagt 2 miljard euro bij | KNVB
<https://www.knvb.nl/nieuws/organisatie/berichten/63231/onderzoek-betaald-voetbal-geeft-plezier-verbindt-en-draagt-2>
- Mulier Instituut, Rebel
Bron: De Social Return On Investment (SROI) van sport en bewegen
<https://www.mulierinstituut.nl/actueel/geschatte-sroi-van-sport-en-bewegen-in-nederland-1-op-251/>
- Platform Stad
Bron: STAD gesprek 'Verdichting in een gedeelde stad', februari 2018
<https://www.platformstad.nl/tegengaan-segregatie-vraagt-lef-en-politieke-keuzes/>